

เปิดโลกทัศน์ วิถีธรรม วิถีไทย

ระพี สาคริก

บทนำ

ธรรมชาติของจิตใจคน หากมีรากฐานที่อิสระย่อมปราศจากกรอบ ถ้าเปรียบดูภาชนะใส่น้ำ ควรเข้าใจว่าเป็นคนละด้านกัน เพราะภาชนะใส่น้ำเป็นวัตถุ จะมีขนาดใหญ่แค่นั้นเติมน้ำลงไป ในที่สุดก็เต็ม ทำให้ไม่อาจเติมลงไปได้อีก

แต่จิตใจคนเป็นด้านนามธรรม หากมีสภาพที่อิสระจริง ย่อมบรรจุข้อมูลลงไปได้อย่างปราศจากปริมาณจำกัด นอกจากนั้นยังมีโอกาสนำข้อมูลจากใจออกมาใช้ประโยชน์ก็ยิ่งเพิ่มพลังให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

เช่นเดียวกันกับ **โลกาภิวัตน์** ซึ่งคนส่วนใหญ่มักหมายถึงโลกที่มีคนอาศัยอยู่ ซึ่งมีดินและน้ำเป็นพื้นฐาน นอกจากนั้นยังมีสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตอยู่ร่วมกัน ซึ่งในที่สุดก็ต้องเดินทางถึงกันได้หมด

เมื่อมีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้น ร่วมกับปริมาณสิ่งซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ลดน้อยลง อีกทั้งมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก แย่งชิงผลประโยชน์กันจนถึงขั้นรบราฆ่าฟันกันตาย ส่วน**โลกาภิวัตน์**ที่อยู่ในจิตใจคน หากอยู่ในสภาพที่อิสระทำให้เปิดกว้าง ย่อมไม่ยึดติดอยู่กับเปลือกของสิ่งต่างๆ จากภายนอก จึงทำให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

โลกในด้านวัตถุ จึงมีอิทธิพลครอบงำความคิดมนุษย์ ทำให้ไม่อาจมองเห็นโลกที่เป็นนามธรรมได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากมีอิทธิพลวัตถุเป็นเงื่อนไขเข้าไปปิดบังจิตใจทำให้เกิดภาวะมืดบอด จึงไม่สามารถมองเห็นความจริงของสรรพชีวิตและสิ่งต่างๆ ได้

บทบาทของการเปิดโลกทัศน์

เมื่อกล่าวถึงคำว่า **โลกทัศน์** ในบุคคลเดียวกัน ควรมีสองด้านร่วมกัน ไม่เพียงแค่นั้น ควรมองลึกลงไปอีกชั้นหนึ่งว่า ด้านไหนเป็นพื้นฐานของอีกด้านหนึ่ง

เนื่องจากจิตใจคนคือพื้นฐานซึ่งมีหน้าที่กำหนดวิถีการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ที่ช่วยให้คนมองเห็นความจริงทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างลึกซึ้ง

ชีวิตมนุษย์ที่เกิดมา จำเป็นต้องเรียนรู้ความจริง ในกระบวนการเรียนรู้ การทำให้คนอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ย่อมต้องใช้ปัญญาเป็นแสงสว่าง ช่วยให้ตัวเองและสังคมมีความสุข เมื่อสัมผัสกับสิ่งใดก็ตาม แต่ละคนควรรู้และเข้าใจความจริงได้อย่างแจ่มแจ้ง แทนที่จะสร้างเงื่อนไขทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับตนและสังคมเพราะความไม่รู้

เมื่อกล่าวถึงโลกทัศน์ คนส่วนใหญ่มักมองด้านเดียวว่า การออกไปเปิดหูเปิดตาในโลกกว้าง ควรจะทำให้พื้นฐานความคิดอิสระมากขึ้น แต่ความจริงแล้วทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีสองด้าน ในกรณีนี้ขึ้นอยู่กับรากฐานจิตใจของแต่ละคน

คนไทยส่วนใหญ่มีรากฐานจิตใจคับแคบ ยิ่งไปเปิดหูเปิดตาสู่โลกภายนอก และเห็นความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมระหว่างเขากับเรา ก็มักไปคว้าเอาวัตถุจากเขาเข้ามา โดยคิดว่าเป็นการนำมาพัฒนาประเทศ แต่แท้จริงแล้วกลับมีผลทำลายทั้งอิสระภาพที่อยู่ในจิตใจเชื่อมโยงไปถึงเศรษฐกิจของสังคมร่วมด้วย

หากคนส่วนใหญ่มีสภาพจิตใจที่อิสระ มีความเป็นตัวของตัวเองอย่างลึกซึ้ง หากออกไปเปิดหูเปิดตา ก็คงไม่นำเอาวัตถุกลับเข้ามาทำลายจิตใจคนชาติเดียวกัน หากควรกรองเอาแต่ความคิดที่ลึกซึ้ง กลับมาสู่การสร้างเสริม

สภาพสังคมของเรา ให้รู้เท่าทันคนในสังคมที่เขาพัฒนาไปก่อน เราจะได้ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบเช่นที่ผ่านมา

ดังนั้น ก่อนที่จะคิดเปิดโลกทัศน์ให้กับตัวเอง ควรมั่นใจได้ว่าคุณเป็นคนที่มีความมั่นคงอยู่กับเหตุและผล อีกทั้งมีรากฐานความรักหยั่งลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง

สำหรับผู้บริหารซึ่งมีอำนาจการจัดการในสังคม ควรมองอย่างลึกซึ้งลงสู่พื้นฐานการเรียนรู้ของคนในสังคม เพื่อให้มั่นใจเสียก่อนว่า หากปล่อยไปเปิดโลกทัศน์จะไม่ทำให้รากฐานจิตใจจำต้องตกเป็นทาสคนชาติอื่น แล้วหวนกลับมาทำร้ายสังคมเราเองอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ดังนั้น ก่อนอื่น คนที่ได้รับการอนุญาต ให้ออกไปเปิดโลกทัศน์สู่โลกกว้าง จำเป็นต้องได้รับการปูพื้นฐานให้เป็นคนรักแผ่นดินถิ่นเกิดของตัวเองอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้และทั้งนั้นไม่ได้หมายความว่า สร้างคนให้เป็น **ชาตินิยม** หากเป็นคนที่ยังรู้ความจริงจากใจตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การรู้คุณค่าของแผ่นดินถิ่นเกิด ซึ่งมีอิทธิพลเหนือกว่าอย่างอื่น ไม่เช่นนั้นแล้ว เราก็คงเปิดโอกาสให้คนออกไปถูกหล่อหลอมรากฐานจิตใจจากภายนอกแล้วหวนกลับมาทำลายชาติบ้านเมืองตัวเอง

เปิดโลกทัศน์สู่วิถีธรรม

หากเข้าใจได้ว่าธรรมะคือธรรมชาติ ซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์แต่ละคน นอกจากนั้น คนเราเกิดมาจำเป็นต้องเรียนรู้ความจริงโดยการทำงานซึ่งมีเหตุผลสานถึงเพื่อนมนุษย์บนพื้นฐานความหลากหลาย ดังนั้น **วิถีธรรมจึงน่าจะหมายความว่าถึงวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งมีผลกำหนดให้ตนหยั่งรู้สัจธรรมจากใจตัวเองได้อย่างลึกซึ้ง**

ชีวิตนับตั้งแต่เกิดมา การก้าวไปแต่ละก้าวย่อมมีสองด้านเป็นพื้นฐานรองรับ ไม่เพียงแต่การเรียนรู้อย่างเดียว จำเป็นต้องก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงอีกด้วย

ความมั่นคงของชีวิตเกิดจากรากฐานจิตใจที่ยังลึกได้ถึงความจริงอยู่เสมอว่า ตนเกิดมาจากไหน แม้จะก้าวไกลออกไปโดยใช้กาลเวลาที่ยาวนานมาก หากสำนึกได้ว่าตนคือใครและเกิดมาจากไหน ย่อมไม่ลืมความจริงของทุกสิ่งทุกอย่างที่สัมผัสไว้ในใจตนเอง ตลอดระยะเวลาที่ชีวิตผ่านพ้นมาแล้ว ความรู้สึกนี้เองที่เรียกว่า **ความทรงจำ**

ความทรงจำเกิดจากรู้สึกประทับใจ ในสิ่งซึ่งตรงกับเงื่อนไข ที่อยู่ในใจตนเอง หากมีรากฐานจิตใจเปิดกว้างยิ่งขึ้น ย่อมรู้สึกประทับใจเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย ไม่เพียงแต่เรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

ความประทับใจอาจเป็นความรู้สึกซึ่งหายากสำหรับคนที่มีรากฐานจิตใจคับแคบ โดยที่ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ส่วนคนที่มีรากฐานจิตใจอิสระและเปิดกว้าง ย่อมรู้สึกประทับใจในหลายสิ่งหลายอย่าง ทั้งนี้และทั้งนั้นความรู้สึกประทับใจทำให้เกิดความสนใจและมุ่งมั่นค้นหาความจริงได้อย่างลึกซึ้ง

บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมใช้ชีวิตทำงานที่ตนเชื่อว่ามีผลสร้างสรรค์สังคมอย่างมีความสุข โดยที่ไม่รู้สึกว้าวุ่นต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมคือปัญหา เนื่องจากรู้แล้วว่าปัญหาที่แท้จริงอยู่ในใจเราเอง

บุคคลลักษณะนี้ย่อมทำงานกับเพื่อนมนุษย์ที่หลากหลายความคิดได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นยังเป็นคนที่รู้เท่าทันต่ออิทธิพลครอบงำจากการเปลี่ยนแปลงของรูปวัตถุ ซึ่งอยู่ภายนอก จึงไม่ยอมหลงตนลุ่มตัว จนกระทั่งตกเป็นเหยื่อสิ่งดังกล่าว ดังนั้นคนลักษณะนี้จึงใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย และเข้ากับคนได้ทุกรูปแบบ

บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมได้รับการยอมรับจากสังคม อีกทั้งได้รับความเคารพรักและศรัทธาจากคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง

พื้นฐานของมนุษย์ซึ่งอยู่ร่วมกันย่อมมีความหลากหลาย ดังนั้นบุคคลผู้มีใจกว้างย่อมไม่เห็นว้าวุ่นสิ่งใดดี สิ่งใดเลว นอกจากหยั่งรู้ความจริงได้อย่างลึกซึ้ง เพราะไม่เห็นสิ่งใดดีจึงไม่หลงยึดติดและไม่เห็นว้าวุ่นสิ่งใดเลวจึงไม่รู้สึกรังเกียจ หากเห็นว่าความหลากหลายคือครูผู้สอนธรรมะให้แก่ชีวิตตนเอง

จากโลกทัศน์ที่เปิดกว้าง หากมุ่งมั่นทำงานอย่างมีความสุข ชีวิตย่อม
เดินไปสู่วิถีทางที่ยังรู้ความจริงได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อย่างที่กล่าวกันว่า **ชีวิตนี้มี
โอกาสเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด** การรู้จบหรือไม่จบจึงไม่ใช่ของจริง สำหรับ
ตนเอง หากสำนึกได้ว่า คือเรื่องของคนอื่นมองตนมากกว่าจึงไม่นำมาใส่ใจ

ตำราฝรั่งได้สอนไว้ว่า เริ่มต้นชีวิตควรเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่บั้น
ปลายชีวิตจะต้องจับอย่างเดียว ทฤษฎีบทนี้เกิดจากการมองความจริงเห็นได้
แต่ด้านวัตถุ หากมองที่จิตใจซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดวิถีทางชีวิตเราเอง น่าจะเห็น
ได้ว่า เริ่มต้นควรมุ่งมั่นเรียนรู้เรื่องเดียว หากรู้เท่าทันโดยไม่หลงยึดติดทำให้
สามารถมองผ่านสิ่งนั้นลงไปได้ถึงรากฐานจิตใจอันเป็นธรรมชาติของคน ผู้อยู่
เบื้องหลัง ยิ่งทำไปก็ยิ่งรู้เพิ่มมากขึ้นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นกิ่งก้านสาขาอยู่ใน
สังคม ทำให้มองเห็นภาพได้อย่างหลากหลาย แท้จริงแล้วมีรากฐานความจริง
เป็นเหตุอยู่ในจิตใจคนผู้กำหนดสิ่งเหล่านั้น

ดังนั้น หลังจากมุ่งมั่นปฏิบัติจากความจริงที่อยู่ในใจ โดยทำอย่าง
จริงจังในที่สุด ย่อมเริ่มมองเห็นชัดยิ่งขึ้นว่า **ความหลากหลายของสิ่งต่าง ๆ
ล้วนเป็นสิ่งสมมติ** หากสาวไปถึงจุดที่เป็นเหตุย่อมมีความจริงอยู่ในใจ
คนทั้งสิ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดจึงสะท้อนให้เห็นได้ว่า **เริ่มต้นจากจุดเดียว
ก็สามารถรู้ได้ทุกเรื่อง** นอกจากนั้นสิ่งที่พบหลากหลายอยู่ในเรื่องราวต่างๆ
หากสืบสาวราวเรื่องให้ถึงที่สุด ย่อมหวนกลับมาย่อมมาบรรจบลงที่จุดเดียวกัน
หมด

มุ่งสู่วิถีความเป็นไทย

เมื่อพบหัวข้อเรื่อง **มุ่งสู่วิถีความเป็นไทย** ก่อนอื่นใคร่ขอกล่าวว่า ถ้า
มุ่งไปสู่ความเป็นไทยโดยไม่รู้ว่าเป็นไทยคืออะไรก็คงจะไปไม่ถึง หาก
กล่าวว่า ถ้ามุ่งโดยไม่มุ่ง แต่ปฏิบัติจากความจริงซึ่งอยู่ในใจ และมองเห็นได้
สองด้านอยู่เสมอ ย่อมรู้ว่า **ความเป็นไทยคืออะไรและมีอยู่ที่ไหน**

ฉันเคยกล่าวว่าตนไม่ใช่คนชาตินิยม และไม่รู้สึกนิยมอะไรทั้งนั้น ไม่ว่าจะ
จะเป็นสังคมนิยมหรืออื่นใดก็ตาม หากหลงนิยมชมชื่น ตัวเองนั่นแหละก็ต้อง
เดินหลงทาง คงจะก้าวไปถึงความจริงได้ยาก

คนไทยเกิดบนแผ่นดินไทย คนฝรั่งก็เกิดบนแผ่นดินฝรั่ง แม้คนญี่ปุ่น
หรือจีนก็เกิดบนแผ่นดินถิ่นเกิดของตน เกิดบนแผ่นดินใดก็ย่อมเป็นคนชาตินั้น
เพียงแต่รู้คุณค่าของพื้นดินซึ่งให้กำเนิดชีวิตแก่ตนก็พอแล้ว

ไม่ว่าใครจะเกิดที่ไหนก็แล้วแต่ หากรู้จักสำรวจตัวเอง และมองหวน
กลับไปยังที่มาของชีวิตอย่างไม่รู้สึกรังเกียจ ย่อมเติบโตขึ้นมาด้วยการรู้คุณค่า
ของตัวเอง จึงไม่ยอมทรยศต่อสิ่งที่ให้กำเนิดชีวิตตนเองและไม่คิดเบียดเบียน
คนอื่น นี่แหละที่เรียกว่า ความเป็นคนด้วยจิตวิญญูณอย่างแท้จริง

เราพูดกันว่า ทุกคนไม่อาจปฏิเสธชีวิตตนเองได้ การไม่สำนึกถึง
แผ่นดินถิ่นเกิด ก็เท่ากับดูถูกชีวิตตัวเอง **เมื่อคนชาติไหนภาษาไหนก็สุด
แล้วแต่ หากเกิดบนแผ่นดินถิ่นนั้น แล้วไม่ปฏิเสธความจริง ย่อมเป็น
คนที่มีความจริงใจให้รู้ได้** ทั้งนี้และทั้งนั้นเรามักกล่าวกันว่า ชีวิตแต่ละคน
เลือกที่เกิดไม่ได้ แต่จิตใจย่อมสำนึกได้ ดังนั้นเมื่อสำนึกได้ย่อมมีการเคารพซึ่ง
กันและกัน แม้เป็นคนต่างชาติต่างภาษาก็ยังเคารพกันได้ จึงละเว้นที่จะเอารัด
เอาเปรียบซึ่งกันและกัน โดยที่สิ่งนี้ควรมีอยู่ในรากฐานจิตใจของทุกคน

เรากล่าวกันว่า ชีวิตคนที่เกิดมา **ควรมีความเป็นไทแก่ตนเอง**
ดังนั้นไม่ว่าคนชาติไหน ภาษาไหน หากชีวิตสามารถรักษาสัจธรรม ซึ่งเป็น
ความจริงที่อยู่ในใจตนเองเอาไว้ได้อย่างมั่นคง ย่อมรู้ได้ว่า อะไรควรทำอะไร
ไม่ควรทำ และไม่สร้างสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของตน หรืออาจ
กล่าวว่า ไม่อกตัญญูต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของเราเอง

คนที่ใจมีความเป็นไทแก่ตนเอง ย่อมเป็นคนที่มีข้อสัตย์ต่อตนเองโดยแท้
สิ่งนี้คือเงื่อนไขที่อยู่ในรากฐานจิตใจอย่างเป็นธรรมชาติ บุคคลลักษณะนี้ย่อม
ดำเนินชีวิตอย่างรู้คุณค่าของตัวเองเพื่อนมนุษย์ รวมทั้งสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิด
บนพื้นดินผืนเดียวกัน แม้นำมาใช้ประโยชน์ย่อมรู้จักความพอดีด้วยเหตุและ

ผล จึงไม่ทำให้สิ่งใด ต้องสูญเสียบหรือถูกทำลาย ในเมื่อสิ่งต่างๆ ที่พบได้ในโลก มีการนำไปใช้ประโยชน์ด้วยจิตใจที่พอเพียงย่อมเกิดขึ้นมาทดแทนใหม่ได้ หรืออีกอย่างหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า นำมาใช้อย่างรู้เหตุรู้ผล

บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมรู้จักการพึ่งตนเอง แทนที่จะคิดเบียดเบียนผู้อื่นให้จำต้องเดือดร้อน จึงรู้จักเคารพซึ่งกันและกัน ย่อมไม่ล้วงล้ำสิทธิและไม่คิดซ้ำเติมหรือรู้สึกรังเกียจผู้อื่นเมื่อเกิดการพลาดพลั้ง หากให้อภัยและให้โอกาสฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ได้อย่างรู้เหตุรู้ผล

หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้มีคุณสมบัติ คู่ควรแก่ความเป็นคน ย่อมไม่คิดแก้ปัญหาด้วยการทำลายผู้อื่น หากมีความรู้ความสามารถที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้อื่นปรับเปลี่ยนทิศทางของชีวิตกลับคืนสู่สภาพที่มั่นคงอยู่ได้อย่างรู้เหตุรู้ผล อีกทั้งนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมได้อย่างรู้คุณค่าอันควรภูมิใจในตนเอง